

УДК 94 (477) (092)

DOI: 10.31651/2076-5908-2024-1-92-99

Тарас БАТЮК

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, м. Дрогобич, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4159-5226>
e-mail: tbatyuk@gmail.com

Лариса СИНЯВСЬКА

доктор історичних наук, професор кафедри історії України Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького, м. Черкаси, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5575-5775>
e-mail: syniavska_larysa@ukr.net

МИРОН КОРДУБА ТА ЧАСОПИС «УКРАЇНА»: ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ

Анотація. *Мета статті* – з'ясувати особливості співпраці М. Кордуби з київським часописом «Україна» протягом другої половини 1920-х років. **Методологія дослідження** спирається на традиційне для історіографічних праць поєднання принципів (історизму, об'єктивності, холізму і системності, а також ціннісного підходу до об'єкту вивчення) та загальнонаукових (порівняння, узагальнення, аналізу і синтезу) і спеціально-історичних (історико-генетичний, історико-порівняльний, історико-типологічний та історико-психологічний) методів наукової праці. **Наукова новизна** статті полягає в тому, що вперше всебічно реконструйовано діяльність історика як автора часопису «Україна». **Висновки.** Підсумовуючи співпрацю М. Кордуби з часописом «Україна», вкажемо на його відданість соборницьким ідеалам, сформованим під впливом М. Грушевського у молоді роки. Адже попри переважаність численними громадськими обов'язками та потребу пошуку щоденного заробітку, він усвідомлював необхідність налагодження культурного діалогу між поділеними збручанським кордоном українцями та радо відгукнувся на пропозицію вчителя про співпрацю. Готуючи дослідження для «України», галицький учений продемонстрував широту власного творчого діапазону. Так, аналітичні студії М. Кордуби, підготовлені на підставі малознаних джерел, фокусувалися на невідомих раніше фактах інтелектуальної кооперації підросійських та підавстрійських українців. Тим самим учений доводив необхідність і можливість культурного єднання за тогочасних умов національної роз'єднаності. В свою чергу, рецензійні огляди та хронікальні повідомлення М. Кордуби були покликані ознайомлювати з новинками українознавчого руху, що з'являлися у західному світі. Завдяки цьому обмежені у можливостях міжнародної комунікації наддніпрянці оперативно отримували важливу інформацію про актуальні тренди в соціогуманітаристиці. З огляду на це, співпраця М. Кордуби з «Україною» становить важливий сюжет його інтелектуальної біографії.

Ключові слова: М. Кордуба, «Україна», наукова популяризація, рецензійний огляд, хронікальна замітка, інтелектуальна спадщина, історіографія.

Taras BATYUK

PhD (History), Assistant Professor, Assistant Professor at the Department of Ukrainian History Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Drohobych, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4159-5226>
e-mail: tbatyuk@gmail.com

Larysa SYNIAVSKA

Doctor of Sciences (History), Professor, Department of History of Ukraine, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5575-5775>
e-mail: syniavska_larysa@ukr.net

MYRON KORDUBA AND "UKRAINE" MAGAZINE: SPECIFICS OF COOPERATION

Abstract. *The purpose* of the article is to find out the specifics of M. Korduba's cooperation with the Kyiv magazine "Ukraine" during the second half of the 1920s. **The research methodology** is based on the combination of principles traditional for historiographic works (historicism, objectivity, holism and systematicity, as well as a value approach to the object of study) and general scientific (comparison, generalization, analysis and synthesis) and special-historical (historical-genetic, historical-comparative,

historical-typological and historical-psychological) methods of scientific work. **The scientific novelty** of the article lies in the fact that, for the first time, the activity of the historian as the author of the magazine "Ukraine" has been comprehensively reconstructed. **Conclusions.** Summing up the cooperation of M. Korduba with the magazine "Ukraine", we will point out his devotion to the ideals of the Council, formed under the influence of M. Hrushevsky in his youth. After all, despite being overloaded with numerous public duties and the need to find a daily income, he was aware of the need to establish a cultural dialogue between Ukrainians divided by the Zbruch border and gladly responded to the teacher's proposal for cooperation. While preparing research for "Ukraine", the Galician scientist demonstrated the breadth of his creative range. Thus, M. Korduba's analytical studies, prepared on the basis of little-known sources, focused on previously unknown facts of intellectual cooperation between Ukrainians under Russian and Austrian rule. In this way, the scientist proved the necessity and possibility of cultural synergy under the conditions of national disunity. In turn, M. Korduba's reviews and chronicles were designed to introduce the novelties of the Ukrainian studies movement that appeared in the Western world. Thanks to this, the people of Transnistria, who were limited in the possibilities of international communication, promptly received important information about current trends in socio-humanitarianism. Considering this, M. Korduba's cooperation with "Ukraine" is an important event of his intellectual biography.

Key words: M. Korduba, "Ukraine", scientific popularization, peer review, chronicle note, intellectual legacy, historiography.

Постановка проблеми. Дослідники інтелектуальної біографії Мирона Кордуби протягом тривалого часу особливу увагу відводять його співпраці з науковими пресодруками. Це зумовлено тією обставиною, що саме на шпальтах різноманітної українознавчої періодики з'являлися перші дослідницькі і, що більш важливо, концептуальні тексти визначного вихованця львівської історичної школи Михайла Грушевського. При цьому, з огляду на проживання М. Кордуби на західноукраїнських теренах, історіографи вповні логічно фокусуються на його зануреності у редакційне життя наддністрянських часописів. Тим самим створюється стереотипне уявлення про вченого як діяча винятково регіонального масштабу. Натомість, знаний інтелектуал не менш інтенсивно співпрацював і з наддніпрянськими виданнями, адже був переконаним популяризатором сконструйованої його вчителем на зламі XIX–XX ст. ідеології всеукраїнської культурної соборності. Опрацювання цього наразі малознаного сюжету інтелектуальної біографії М. Кордуби уможливить подивитися на нього як на публічного інтелектуала у загальнонаціональному вимірі. Привертаючи увагу колег до цієї недослідженої проблеми, нижче реконструюємо співпрацю визначного історика з київським часописом «Україна».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як уже неодноразово йшлося у кордубознавстві, з'ясування особливостей співпраці визначного вихованця школи М. Грушевського з науковою періодикою нерідко актуалізувалося у присвячених йому студіях. Приміром, питання залученості визначного галицького вченого у діяльність багатьох українознавчих пресодруків почасти торкалися у своїх працях Ю. Поліщук [1–3], В. Тельвак і В. Педич [4–8], О. Піх [9], Т. Батюк [10–13] та інші кордубознавці. Втім, у студіях цих та інших історіографів співпраця визначного інтелектуала з чоловічою науковою трибуною Всеукраїнської академії наук, яким був часопис «Україна», висвітлена доволі фрагментарно. Це і зумовило актуальність теми нашого дослідження.

Мета статті – з'ясувати особливості співпраці М. Кордуби з київським часописом «Україна» протягом другої половини 1920-х рр.

Виклад основного матеріалу. Передусім, стисло охарактеризуємо видавничий феномен часопису «Україна». Як відомо, цей науковий журнал українознавства був медійним дітищем М. Грушевського [14, с. 417–440; 15, с. 410–433] і виходив у Києві протягом 1914–1930 рр. з перервами в 1915–1916 і 1919–1923 рр. У першому періоді (1914, 1917–1918 рр.) журнал з'являвся під фірмою очолюваного автором «Історії України-Руси» Українського наукового товариства в Києві. Після повернення М. Грушевського з еміграції часопис став органом очоленої вченим історичної секції Всеукраїнської Академії Наук (далі – ВУАН). У першому періоді своєї історії пресодрук був тримісячником, а протягом другої половини 1920-х рр. – двомісячником. Всього світ побачило 43 числа видання – 10 у 1914–1918 рр. і 33 у 1924–1930 рр. Часопис мав таку архітектоніку: статті й розвідки, матеріали і документи з громадського-політичного і культурного життя XIX –

початку ХХ ст.; критика та бібліографія, наукова хроніка, некрологи. Низка випусків «України» були тематичними і присвячувалися визначним культурним діячам, важливим подіям минулого і окремим історичним регіонам нашої етнічної території [16].

Часопис «Україна» був першим виданням, яке М. Грушевський відновив після повернення до Києва у березні 1924 р. В його планах було зробити часопис двомісячником і відповідно до цього заміру постала проблема змістового наповнення видавничого портфелю, а відтак і пов'язаного з цим пошуку постійних авторів. Тож київський академік у той час пише листи із запрошеннями до давніх знайомих і приятелів, пропонуючи їм співпрацю. Низку листів він адресує і деяким своїм вихованцям по галицькій школі українознавців, що проживали на наддністрянських теренах, включених до відновленої польської держави. Оскільки деякі учні автора «Історії України-Руси» (насамперед, Степан Томашівський, Іван Кревецький та Степан Рудницький) були заангажовані у 1913 р. у протистояння з ним очільників Національно-демократичної партії, запрошення про співпрацю з медійною трибуною Історичної секції ВУАН отримали далеко не всі.

Прикметно, що першим таку пропозицію співпраці з Києва отримав саме М. Кордуба, оскільки у щойно згадуваному конфлікті він виразно прийняв сторону вчителя. Ба більше, в роки Першої світової війни, рецензуючи знану працю М. Грушевського «Наша політика», що й дала поштовх для гострого з'ясування взаємин з очільниками галицької НДП, він виразно засудив партикулярні мотиви діячів НДП й ініційовану ними брутальну кампанію проти автора «Історії України-Руси». В рецензії на шпальтах «Вісника СВУ», яким наддністрянські українці вшанували півстолітній ювілей М. Грушевського в 1916 р., М. Кордуба вповні приєднався до висловлених М. Грушевським у «Нашій політиці» гострих характеристик політичних практик лідерів галицьких народовців. Засуджуючи відсутність у них стійкості до опору польській домінації в краї, наслідки чого виявилися особливо відчутними у роки першого світового протистояння, вчений вказав на проникливість учительських оцінок [17].

Таким чином, у грудні 1925 р. М. Кордуба отримав з Києва запрошення про налагодження тісної співпраці з історичними інституціями й періодичними виданнями ВУАН. У своєму листі М. Грушевський серед іншого писав: «Загальне поліпшення матеріальних умов, а з тим і наших наукових засобів, дозволяє нам звернутися до Вас з проською і закликом взяти участь і допомогти нам в нашій науковій роботі тому, що тепер маємо змогу оплачувати таку поміч» [18, с. 201]. Відзначимо, що останній зі щойно згаданих моментів був надзвичайно вагомим для зубожілого у той час галицького інтелектуала, який мав на утриманні чималу родину. Як відомо, польська влада всіляко обмежувала М. Кордубі можливість гідного працевлаштування, караючи його за активну культурно-просвітницьку працю й стійку громадянську позицію.

Вповні очікувано, що львівський учений погодився на відновлення співпраці з надзвичайно авторитетним для себе учителем. Відтоді саме М. Кордуба перетворився на вмілого модератора численних доручень М. Грушевського для наддністрянських колег. Мовиться про те, що він серед іншого добирав авторів для тематичних чисел «України», замовляв потрібні дослідницькі студії, контролював процес підготовки домовлених текстів і врешті розподіляв гонорари за виконану роботу. Тогочасне листування між вчителем і учнем, яке дійшло до нас, віддзеркалює цілковите відновлення колишніх товариських взаємин і щирої взаємоповаги між ними. В своїх листах М. Кордуба постійно дякує вчителю за невтомну фінансову і моральну підтримку.

Налагоджуючи співпрацю з «Україною», М. Кордуба першочергово зважав на прохання головного редактора. Властиво таким чином постала найбільш фундаментальна розвідка львівського історика, що стала окрасою числа часопису, присвяченого двадцятиліттю смерті Володимира Антоновича. Готуючи урочисту академію, М. Грушевський замовив учневі студію про взаємини засновника київської школи документалістів із наддністрянськими земляками. В листі до Львова він писав: «[...] 25. III. ми будемо поминати Антоновича, в 20-літте його смерті [...]. Історична секція висловила побажання почути на сім засіданню когось з галицьких учених. Може б Ви як історик приїхали делегатом від Товариства імени Шевченка. Я написав про се академікови

Студинському, прошу з ним порозумітися. [...] Було б бажано почути якийсь реферат на тему зв'язків галицької історіографії з українською, впливів праць Антоновича і так далі» [18, с. 232–233]. М. Кордуба надзвичайно втішився вчителювому запрошенню і радо його прийняв. У листі-відповіді він зазначив: «Я дуже бажав похиснуватися нагодою і поглянути власними очима на теперішній Київ, побачитися *post tot discrimina rerum* особисто з Вами, своїм професором з університетських часів, та з вельмишановною Вашою Сім'єю, відновити і інші знакомства з передвоєнних часів. Особливо додав мені охоти до їзди Ваш останній лист зі сердечними запросинами, за котрий Вам дуже дякую» [18, с. 229]. Принагідно згадаємо, що про своє перебування у радянському Києві М. Кордуба поінформував західноукраїнську громаду на шпальтах львівського «Діла» [19].

Власне за таких обставин на сторінках «України» постала новаторська за актуалізованою проблематикою та залученими джерелами студія М. Кордуби, що надалі є найбільш вичерпним з'ясуванням взаємин В. Антоновича з австрійськими українцями. Стисло зупинимося на найбільш оригінальних історіографічних спостереженнях автора. Насамперед, львівський історик змальовує сумну ситуацію з порозумінням між поділеними Збручем українськими діячами у першій половині XIX ст. і висловлює аргументоване припущення про ризик витворення у той час «двох Україн». Властиво задля подолання цієї небезпеки, нечисленна група тогочасної інтелігенції ініціювала низку соборницьких ініціатив. На підросійській Україні цю працю модерував творець київської школи документалістів. Вказуючи на його зусилля над єднанням розділених кордоном українців, М. Кордуба зазначив: «Діяльність Антоновича на цім полі і його вплив на галицьку громаду виявилися у двох напрямках: 1) як ученого дослідника української історії і 2) як громадянина та національного діяча» [20, с. 42].

Осмыслюючи інтелектуальний вплив В. Антоновича на галицьких українців, М. Кордуба наголошує, що пекучою потребою часу було створення синтетичної науково-популярної історії України. Вона мала бути створена з погляду соборницького історичного інтересу й єднати минуле всіх наших теренів демонстрацією подібності народного життя від Сяну до Дону. Реагуючи на цей виклик і розуміючи загрозу зростаючого дистанціювання наддністрянських співвітчизників, В. Антонович за співпраці з лідером галицьких народовців Олександром Барвінським почав видавати монографічну серію «Руська історична бібліотека». В ній планувалося друкувати в українському перекладі особливо вагомні студії над значущими проблемами і періодами українського минулого.

Дискусія між киянами та львів'янами над концепцією цього монографічного проекту оприявнила низку питань, що їх вирішення модернізувало українську соціогуманітаристику того часу. Першочергово, ініціатори зіткнулися з питанням відповідної соборницьким вимогам історичної термінології, однаково прийнятної для наддніпрянського і галицького читачів. Клопіт полягав у тому, що наддністряни користувалися поширеним ще з часів середньовіччя етнонімом «руський», а їхні наддніпрянські побратими для самоназви використовували спопуляризований козацькою героїкою термін «український». Для поєднання історичних пам'ятей порізаних збручанським кордоном співвітчизників, В. Антоновичем було запропоноване геніальне за своєю простотою рішення просто об'єднати ці історичні поняття. Його логіку цілком схвалили галицькі народовці, які в науковій літературі та публіцистиці спопуляризували топонім «Україна-Русь», що аж до початку Першої світової війни виконував свою важливу соборницьку місію.

Втілення в життя проекту «Руської історичної бібліотеки» було першою успішною спільною справою наддніпрянців і галичан. Це породило аргументовані сподівання на можливість поступової нівеляції локальних стереотипів і вироблення спільного канону історичної пам'яті. В цій монографічній серії були видані україномовні переклади студій тогочасних визначних українців, що в підсумку створило цінний історичний компендіум, який мав чималий вплив на національне освідомлення молоді протягом другої половини XIX – початку XX ст. Підсумовуючи цей аспект інтелектуальної біографії лідера Старої київської громади, М. Кордуба відзначив: «Таким чином завдяки співпраці Галичанина Барвінського і Наддніпрянців Антоновича (пізніше М. Грушевського) та гуртка перекладачів, галицьке українське громадянство дістало в руки справжню енциклопедію рідної історії, якої

міг би позавидувати не один слов'янський нарід. «Руська Історична Бібліотека» мала величезний вплив на розбудження зацікавлення власною минувиною, на поширення і поглиблення історичного знання серед різних кругів суспільности» [20, с. 51].

Поряд із історіографічними студіями, з'ясував М. Кордуба, В. Антонович в активний спосіб долучився до появи львівських культурних інституцій. Першочергово він з'ясовує масштабність зусиль київського вченого зі створення в 1873 р. Літературного товариства імені Шевченка, а відтак і його перетворення в 1892 р. на наукове. Вивчаючи тогочасне листування, історіограф з'ясував, що власне в Антоновичевих руках сходилися фінансові ресурси підросійських меценатів, що відтак спрямовувалися на розбудову цієї некоронованої національної академії наук. Також за посередництва київського вченого передавалися наукові студії наддніпрянців для публікації в перших томах «Записок НТШ». З огляду на це не випадково, наголосив М. Кордуба, що галицькі українці в 1890 р. обрали В. Антоновича першим в історії НТШ почесним членом Товариства.

Не менше будительське значення для культурно-національного освідомлення галичан, вказує М. Кордуба, мала публіцистична діяльність В. Антоновича. Пильно приглядаючись полеміці народовців і москвофілів з приводу національної ідентичності наддністрянських українців, засновник київської школи приєднався до дискусії по стороні О. Барвінського та українофілів. Саме він на сторінках львівської «Правди» під псевдонімом Низенко опублікував знаний маніфест «Три національні типи народні», в якому аргументовано заперечив тези «об'єдинителів». Використовуючи історичні, етнічні й культурні аргументи, В. Антонович найбільш переконливо на той час довів цілковиту самостійність українців і їхню рівність з іншими європейськими націями. Даючи оцінку цій знаковій студії київського професора, М. Кордуба підкреслив: «Це дальше, більш консеквентне розведення і поглиблення думок, висловлених Костомаровим у розправі про дві руські народності. Про широкий відгомін та популярність, які ця стаття найшла серед галицької публіки, найкраще свідчить те, що її тричі перевидано» [20, с. 64]. Поряд із суто історіографічними текстами В. Антоновича, що побачили світ в «Руській історичній бібліотеці», не менший вплив на наддністрянців, зауважив історіограф, мали його публічні виклади про козацькі часи, які неодноразово видавалися в Чернівцях, втім і за участі самого М. Кордуби.

Не настільки успішною, вперше в історіографії констатував М. Кордуба, була участь В. Антоновича в галицькій політичній боротьбі. Адже приятелюючи з О. Барвінським і дивлячись на протистояння українців різних партійних таборів, київський інтелектуал перетворився на некритичного послідовника народовецької політики. Історіограф слушно вказав, що замість позиції незалежного обсерватора, що могло б допомогти йому стати важливим у той час національним арбітром, лідер Старої громади перетворився на некритичного адепта партійної лінії урядового табору О. Барвінського, а відтак змушений був розділити відповідальність за його політичні прорахунки, що з часом ставали дедалі очевиднішими. Цю тезу М. Кордуба ілюструє на прикладі участі В. Антоновича в укладенні й реалізації політики «нової ери». Адже її фіаско в другій половині 1890-х рр., викликане заграванням О. Барвінського з польськими керівниками краю, похитнуло авторитет київського професора серед українців Галичини. Зрештою, це змусило його невдовзі не лише відмовитися від втручання у галицькі партійні суперечки, а й взагалі зректися політичної активності. Але, справедливо наголошує історіограф, такий результат «нової ери», як заснування кафедри української історії у Львівському університеті й спровадження за посередництвом В. Антоновича на неї М. Грушевського, чималою мірою компенсувало його політичну недалекоглядність.

Таким чином, завдячуючи новаторству історіографічного конструювання і широті опрацьованих джерел, проаналізована розвідка М. Кордуби стала важливим з'ясуванням вагомого сюжету української інтелектуальної історії другої половини ХІХ ст. Що важливо, у своєму дослідженні М. Кордуба подекуди виправляв допущені попередниками фактологічні помилки в життєписі самого В. Антоновича. Так, критикуючи свого вчителя він аргументовано довів, що київський професор не приймав участі у львівському археологічному конгресі 1885 р. Завдяки згаданим перевагам історіографічного дискурсу М. Кордуби, його студія була високо оцінена сучасниками [21]; авторитетними спостереженнями львівського історика є і для антоновичезнавців нашого часу [22, с. 32].

Поряд із дослідницькими працями, М. Кордуба опублікував в «Україні» чимало рецензійних текстів. Наведемо декілька прикладів. Так, чималою цікавістю позначений критичний огляд львівським істориком знаної історичної синтези польського вченого та суспільно-політичного діяча М. Бобжинського «Dzieje Polski w zarzysie», яка у міжвоєнний час вийшла четвертим оновленим виданням [23]. В огляді М. Кордуба атестував рецензованого автора останнім прихильником поширеного в ХІХ ст. скептичного погляду на причини упадку польської державності. Вказуючи на багатство піднятих польським колегою у його синтезі проблем, оглядач фокусується на її українських сюжетах. В цьому аспекті він відготовує чимало фактологічних помилок й інтерпретаційних архаїзмів, що викликані непоінформованістю М. Бобжинського про здобутки українських колег протягом останніх десятиліть. Але найважливішим у рецензованій книзі М. Кордуба вважає виважену спробу автора поглянути на польсько-українські взаємини у тривалій часовій перспективі. Серед іншого, наголошує він, польський учений першим із польських істориків звернув спеціальну увагу на потужні культурно-цивілізаційні впливи в Х–ХІІ ст. Русі на Польщу. В цій рідкісній для польської україністики міжвоєнного часу спробі збалансованого осмислення польсько-українських взаємин, вказує оглядач, і полягає історіографічна вагомість рецензованої книги. «Загалом доводиться сказати, що Бобжинський як мало хто з польських істориків, дивиться на історію Польщі тверезими очима і супроти українців намагається бути безстороннім, – підсумовує М. Кордуба. – Але коли ще перед сорока літами можна було ігнорувати українську наукову літературу й трактувати її per non est, – то тепер се рішуче вже не можливо» [23, с. 137].

Іншим добрим прикладом творчості Кордуби-рецензента на сторінках «України» є його критичний огляд книги А. Петрова про закарпатські межові назви ХІХ – початку ХХ ст. Як відомо, львівський історик мав поважний досвід збирання й інтерпретації української топономастики, тому з чималим знанням справи підійшов до обговорення студії закарпатського колеги. З'ясувавши обрані автором методологічні принципи та методичні підходи при опрацюванні межових назв, М. Кордуба підніс масштабність проробленої роботи, адже у студії подано і систематизовано понад 15 тисяч назв з усієї Закарпатської України. Наголошуючи на піонерному для української науки значенні рецензованої монографії, М. Кордуба підсумував: «Проф. Петрову, знаному вже у нас невтомному дослідникові Закарпаття, належить шира подяка за сей новий труд на новій у нас ділянці. Побажати б, щоб чим швидше знайшлися наслідувачі» [24, с. 139].

Зрештою, на шпальтах «України» М. Кордуба виступив як рефлексивний оглядач сучасного собі наукового руху. Для прикладу згадаємо його детальний звіт з реноманованого наукового форуму – Конференції істориків у Варшаві, яка відбулася протягом 27–30 червня 1927 р. З'їзд був скликаний з ініціативи Польського історичного товариства для налагодження наукової кооперації східноєвропейських і слов'янських історичних установ і товариств. На цьому зібранні були присутні й українські гуманітарії, а НТШ представляли М. Кордуба та І. Крип'якевич. Автор допису познайомив наддніпрянського читача зі змістом найбільш цікавих доповідей, що прозвучали на конгресі. Сам же М. Кордуба у своєму виступі говорив про вагомість топономастичних джерел для дослідження українського минулого. Завершуючи огляд варшавського форуму, вчений підніс важливість подібних заходів для інтеграції української соціогуманітаристики у світовий науковий рух: «Дуже важливим досягненням участі українських делегатів в цій конференції вважаємо це, що вдалося нав'язати дружні взаємини з ріжними слов'янськими і німецькими ученими, заінтересувати їх українськими справами і це матиме безперечно дуже корисні наслідки для дальшого розвою української науки» [25, с. 199].

Висновки. Підсумовуючи співпрацю М. Кордуби з часописом «Україна», вкажемо на його відданість соборницьким ідеалам, сформованим під впливом М. Грушевського у молоді роки. Адже попри переважаність численними громадськими обов'язками та потребу пошуку щоденного заробітку, він усвідомлював необхідність налагодження культурного діалогу між поділеними збручанським кордоном українцями та радо відгукнувся на пропозицію вчителя про співпрацю. Готуючи дослідження для «України», галицький учений продемонстрував широту власного творчого діапазону. Так, аналітичні

студії М. Кордуби, підготовлені на підставі малознаних джерел, фокусувалися на невідомих раніше фактах інтелектуальної кооперації підросійських та підавстрійських українців. Тим самим учений доводив необхідність і можливість культурного єднання за тогочасних умов національної роз'єднаності. В свою чергу, рецензійні огляди та хронікальні повідомлення М. Кордуби були покликані ознайомлювати з новинками українознавчого руху, що з'являлися у західному світі. Завдяки цьому обмежені у можливостях міжнародної комунікації наддніпрянці оперативно отримували важливу інформацію про актуальні тренди в соціогуманітаристиці. З огляду на це, співпраця М. Кордуби з «Україною» становить важливий сюжет його інтелектуальної біографії.

Список літератури

1. Поліщук Ю. А. Мирон Кордуба як історіограф, археограф і джерелознавець. Черкаси: Вид. Ю. Чабаненко, 2019. 274 с.
2. Тельвак В., Поліщук Ю. Листи українського історика Мирона Кордуби у фондах відділу рукописів Бібліотеки Національного інституту імені Оссолінських у Вроцлаві (Польща). *Архіви України*. 2020. Вип. 1. С. 277–252.
3. Тельвак В., Поліщук Ю. Віденська доба життя Мирона Кордуби у світлі архівних документів. *Вісник Черкаського університету: Серія Історичні науки*. 2020. № 1. С. 157–163.
4. Тельвак В., Педич В. Львівська історична школа Михайла Грушевського. Львів: Світ, 2016. 440 с.
5. Telvak V., Pedych V., Telvak V. Historical school of Mykhailo Hrushevsky in Lviv: formation, structure, personal contribution. *Studia Historiae Scientiarum*. 2021. Vol. 20. P. 239–261.
6. Тельвак В. В., Тельвак В. П. Михайло Грушевський в історіографічній спадщині Мирона Кордуби. *Проблеми гуманітарних наук. Серія Історія*. 2018. Вип. 42. С. 118–142.
7. Тельвак В. «Історичні вправи» Михайла Грушевського у Львівському університеті: спроба реконструкції. *Український археографічний щорічник. Нова серія*. 2016. Вип. 19/20. С. 313–322.
8. Тельвак В. В., Журавльов С. А., Владига О. М. Студентська аудиторія Михайла Грушевського філософського факультету Львівського університету: склад та динаміка. *Проблеми гуманітарних наук. Серія Історія*. 2023. Вип. 11/53. С. 86–101.
9. Піх О. Мирон Кордуба (1876–1947). Львів, 2012. 72 с.
10. Батюк Т. Біографістика в історіографічній спадщині Мирона Кордуби. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. 2015. Вип. 2. Ч. 3. С. 106–110.
11. Батюк Т. Мирон Кордуба та газета «Діло»: особливості співпраці. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2016. Вип. 15. С. 5–10.
12. Батюк Т. Співпраця Мирона Кордуби з газетою «Буковина». *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2013. Вип. 20. С. 147–151.
13. Батюк Т. Мирон Кордуба – співробітник «Краківських вістей». *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 50. С. 4–10.
14. Пиріг Р., Тельвак В. Михайло Грушевський: життєпис на тлі доби. Херсон: Видавництво ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 572 с.
15. Пиріг Р., Тельвак В. Михайло Грушевський: біографічний нарис. Київ: Либідь, 2016. 576 с.
16. Савчук І. Михайло Грушевський та журнал «Україна» (проблемно-тематичний аналіз публікацій). *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. 2011. Вип. XIV–XV. С. 274–285.
17. Кордуба М. Грушевський про «нашу політику». *Вісник СВУ*. 1916. Вип. 127. С. 787.
18. Купчинський О. Упорядник, автор вступних розділів і наукового коментаря. Взаємне листування Михайла Грушевського та Мирона Кордуби. Львів, 2016. 422 с.
19. Кордуба М. Вражіння з поїздки до Києва. *Діло*. 1928. № 84. С. 8.
20. Кордуба М. Зв'язки В. Антоновича з Галичиною. *Україна*. 1928. Кн. 5 (30). С. 33–78.
21. Bibliografia. *Kwartalnik Historyczny*. 1929. Roczn. 33. S. 18, 57.
22. Кіян О. Володимир Антонович: історик й організатор «Київської історичної школи». Київ, 2005. 492 с.
23. Кордуба М. Рец. на кн.: Bobrzynski M. Dzieje Polski w zarysie... *Україна*. 1929. Кн. 38. С. 134–137.
24. Кордуба М. Рец. на кн.: Petrov A. Karpatoruske pomistni nazwy z pol. XIX a z poc. XX st. ... *Україна*. 1929. Кн. 35. С. 136–139.
25. Кордуба М. Конференція істориків у Варшаві. *Україна*. 1927. Кн. 5. С. 196–198.

References

1. Polishchuk, Yu. A. (2019). *Myron Korduba as a historian, archeographer and source researcher*. Cherkasy [in Ukrainian].
2. Telvak, V., Polishchuk, Yu. (2020). Letters of the Ukrainian historian Myron Korduba in the collections of the manuscripts department of the Library of the Ossolinsky National Institute in Wroclaw (Poland). *Arkhivy Ukrainy [Archives of Ukraine]*, 1, 277–252 [in Ukrainian].
3. Telvak, V., Polishchuk, Yu. (2020). The Viennese era of Myron Corduba's life in the light of archival documents. *Visnyk Cherkaskoho universytetu: Seriya Istorychni nauky [Bulletin of Cherkasy University: Historical Sciences Series]*, 1, 157–163 [in Ukrainian].
4. Telvak, V., Pedych, V. (2016). *Lviv Historical School of Mykhailo Hrushevsky*. Lviv [in Ukrainian].
5. Telvak, V., Pedych, V., Telvak, V. (2021). Historical school of Mykhailo Hrushevsky in Lviv: formation, structure, personal contribution. *Studia Historiae Scientiarum*, 20, 239–261 [in English].
6. Telvak, V. V., Telvak, V. P. (2018). *Mykhailo Hrushevskiyi in the historiographic heritage of Myron Korduba. Problemy humanitarnykh nauk. Seriya «Istoriya» [Problems of humanitarian sciences. History series]*, 42, 118–142 [in Ukrainian].
7. Telvak, V. (2016). Mykhailo Hrushevskiyi's "Historical exercises" at Lviv University: an attempt at reconstruction. *Ukrainskyi arkhеоhrafichnyi shchorichnyk. Nova seriya [Ukrainian archeographic yearbook. New series]*, 19/20, 313–322 [in Ukrainian].
8. Telvak, V. V., Zhuravlyov, S. A. & Vladyga, O. M. (2023). Mykhailo Hrushevskiyi Faculty of Philosophy Student Auditorium of Lviv University: composition and dynamics. *Problemy humanitarnykh nauk. Seriya «Istoriya» [Problems of humanitarian sciences. History series]*, 11/53, 86–101 [in Ukrainian].
9. Pikh, O. (2012). *Myron Corduba (1876–1947)*. Lviv [in Ukrainian].
10. Batuik, T. (2015). Biography Studies in historiographical heritage of Myron Korduba. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seriya: Istoriia [Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatiuk. Series: History]*, 2, 3, 106–110 [in Ukrainian].
11. Batuik, T. (2016). Myron Korduba and the journal «Dilo»: particularity of cooperation. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk [Actual issues of humanitarian sciences]*, 15, 5–10 [in Ukrainian].
12. Batuik, T. (2013). Myron Korduba's cooperation with the newspaper «Bucovina». *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia» [Scientific notes of the National University "Ostroh Academy"]*, 20, 147–151 [in Ukrainian].
13. Batiuk, T. (2022). Myron Korduba – spivrobotnyk «Krakivskykh vistei» [Myron Korduba – employee of "Krakow News"]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk [Actual issues of humanitarian sciences]*, 50, 4–10 [in Ukrainian].
14. Pyrig, R., Telvak, V. (2021). *Mykhailo Hrushevskiyi: biography against the background of the times*. Kherson [in Ukrainian].
15. Pyrig, R., Telvak, V. (2016). *Mykhailo Hrushevskiyi: biographical essay*. Kyiv [in Ukrainian].
16. Savchuk, I. (2011). Mykhailo Hrushevskiyi and the magazine "Ukraine" (problematic and thematic analysis of publications). *Drohobyt'skyi kraieznavchyi zbirnyk [Drohobyt'sky local history collection]*, XIV–XV, 274–285 [in Ukrainian].
17. Korduba, M. (1916). Hrushevskiyi about "our politics". *Visnyk SVU [Herald of SVU]*, 127, 787 [in Ukrainian].
18. Kupchynskiyi, O. (2016). Uporiadnyk, avtor vstupnykh rozdiliv i naukovoho komentaria. *Mutual correspondence of Mykhailo Hrushevskiyi and Myron Korduba*. Lviv [in Ukrainian].
19. Korduba, M. (1928). Impressions from a trip to Kyiv. *Dilo [Work]*, 84, 8 [in Ukrainian].
20. Korduba, M. (1928). Connections of V. Antonovych with Halychyna. *Ukraina [Ukraine]*, 5 (30), 33–78 [in Ukrainian].
21. Bibliography. (1929). *Kwartalnik Historyczny [Historical Quarterly]*, 33, 18, 57. [in Ukrainian].
22. Kiyani, O. (2005). Volodymyr Antonovych: historian and organizer of the "Kyiv Historical School". Kyiv [in Ukrainian].
23. Korduba, M. (1929). Review: Bobrzynski M. Dzieje Polski w zarysie... *Ukraina [Ukraine]*, 38, 134–137 [in Ukrainian].
24. Korduba, M. (1929). Review: Petrov A. Karpatoruske pomistni nazwy z pol. XIX a z Russian. XX st. ... *Ukraina [Ukraine]*, 35, 136–139 [in Ukrainian].
25. Korduba, M. (1927). Conference of historians in Warsaw. *Ukraina [Ukraine]*, 5, 196–198 [in Ukrainian].

Надійшла до редакції / Received: 16.04.2024

Схвалено до друку / Accepted: 03.06.2024